

Transformujúci sa európsky
cukrovarnícky priemysel:
nové a lepšie pracovné miesta
v **konkurencieschopnom,**
inovatívnom a **trvalo**
udržateľnom priemyselnom
odvetví

Funded by
the European Union

Zhmutie

Transformujúci sa európsky
cukrovarnícky priemysel:
nové a lepšie pracovné miesta
v **konkurencieschopnom,**
inovatívnom a **trvalo**
udržateľnom priemyselnom
odvetví

ZHRNUTIE

Cukrovary ponúkajú kvalifikovanú, dobre platenú prácu a často sa nachádzajú v srdci vidieckych komunít, v ktorých pôsobia. Cukrovary vytvárajú dôležité ekonomické multiplikátory: podporujú pestovateľov cukrovej repy, výrobcov potravín poskytujú kvalitný a udržateľný cukor, poskytujú vedľajšie produkty zo spracovania cukrovej repy pre širokú škálu účelov, od výroby elektrickej energie a biopalív až po využívanie v chemickom a fermentačnom priemysle, a ponúkajú výživné krmivo z repnej rezky pre zvieratá chované na pastvinách.

Neexistujú žiadne jednoduché a priamočiare riešenia na problémy, ktoré nás čakajú, ale sociálni partneri CEFS a EFFAT sa vzájomne zaviazali, že budú spolupracovať a viesť dialóg potrebný na zabezpečenie trvalej konkurencieschopnosti a udržateľnosti nášho priemyselného odvetvia, a tým vytvoria aj kvalitné pracovné miesta, ktoré sú nevyhnutné pre živobytie státisícov európskych občanov a niektorých našich najkrehkejších komunít.

Cukrovarnícky sektor v EÚ prešiel viacerými reštrukturalizáciami: v rokoch 2006-2009 a najnovšie po skončení obdobia kvót v septembri 2017. To si vyžadovalo úzku spoluprácu medzi pracovníkmi a priemyslom, ktorú na rôznych úrovniach uľahčoval sociálny dialóg v cukrovarníckom priemysle.

Udržateľnosť je základom výroby repného cukru v továrňach aj na poliach. Výroba cukru v EÚ predstavuje biologické obehové hospodárstvo, v ktorom sa každá časť repy využije, buď ako produkt alebo vstupná surovina do výrobného procesu. Cukrovarnícky priemysel v EÚ je na dobrej ceste k zníženiu svojich skleníkových emisií o 55% do roku 2030, čo je v súlade s cieľmi Ekologického doho-

voru (Green Deal). A cukrová repa sa považuje za kľúčovú súčasť systémov striedania plodín a dôležitú rastlinu, ktorá viaže dusík. Všetky tieto transformácie potrebujú silnejšie zapojenie sociálnych partnerov, aby sa zaistil spravodlivý prechod pre pracovníkov a tvorba kvalitných pracovných miest.

Cukrovarnícky sektor EÚ je však zraniteľný sektor, ktorý potrebuje ochranu. Kľúčový je právny rámec so stimulmi na podporu nových diverzifikačných a dekarbonizačných stratégií. Cukrovar, ktorý zatvorili, takmer nikdy už neotvorí svoje brány. To preto, lebo vybudovanie cukrovaru si vyžaduje vysoké kapitálové náklady, zvyčajne stovky miliónov eur. Zatvorenie cukrovaru predstavuje trvalú stratu pre miestnu komunitu vo forme stoviek priamo a nepriamo zrušených pracovných miest a stoviek miliónov eur hospodárskej činnosti. Výroba cukru z repy a pestovanie cukrovej repy žijú v symbióze: jedno nemôže existovať bez druhého.

KLÚČOVÉ ZISTENIA

Stav zamestnanosti. Cukrovarnícky sektor EÚ sa vyznačuje **starnúcou pracovnou silou**, ktorú tvoria prevažne muži, a priemernou vyššou kvalifikáciou pracovníkov v porovnaní s potravinárskym priemyslom v EÚ ako celkom. Sektor čelí čoraz väčším problémom pri získavaní mladých pracovníkov z dôvodu netypickej pracovnej doby, menšej flexibility pri plánovaní práce a ťažšieho zosúladenia pracovného a súkromného života. Napriek veľmi dobrým kariérnym možnostiam, ktoré sú k dispozícii (množstvo zmlúv na dobu neurčitú a vysoký dopyt po kvalifikovaných pracovníkoch), mladí pracovníci majú nesprávnu predstavu o tomto sektore. Väčšina výrobcov repného cukru sa často prostredníctvom sociálneho dialógu s odborními **snaží zlepšiť pracovné podmienky a kvalitu práce**, znížiť riziká, podporovať zdravie a pohodu pracovníkov a stimulovať prenos a rozvoj zručností.

Najlepšie postupy na zvýšenie zamestnanosti a podporu regionálneho rozvoja. Cukrovarnícky sektor v EÚ **zachováva vysokokvalifikované pracovné miesta v tomto priemyselnom odvetví vo vidieckych oblastiach** a podporuje **nepriame pracovné miesta v súvisiacich oblastiach**, a to aj napriek drastickému zníženiu počtu pracovných miest z dôvodu reštrukturalizácie tohto priemyselného odvetvia (zatvorenie cukrovarov) od reformy cukrového režimu v EÚ, ktorá prebehla v roku 2006. Diverzifikácia zameraná na iné produkty z cukrovej repy predstavuje sľubné **príležitosti** na ochranu a podporu zamestnanosti v sektore. Politiky (Európsky ekologický dohovor, stratégia Z farmy na stôl, Bioekonomická stratégia atď.) môžu priniesť vyhladky (napr. povolenie inovatívnych produktov z cukrovej repy pre nové spôsoby použitia)

alebo predstavovať **obmedzenia** (napr. nedostatok jasnej politickej stratégie na podporu výroby bioplastov a biochemikálií v priemyselnom meradle). Medzi zistené **najlepšie postupy** patrí výroba etanolu priamo z cukrovej repy, pridávanie hodnoty prostredníctvom vedľajších procesov pri výrobe cukru a využívanie vedľajších produktov, zvyškov a odpadu na získanie zložiek s pridanou hodnotou, hnojív, substrátov pre chemický alebo farmaceutický priemysel. Hlavné príležitosti na podporu **regionálneho rozvoja v oblastiach, kde sa pestuje cukrová repa**, by mali vychádzať z: i) inovácií spôsobov pestovania cukrovej repy; ii) diverzifikácie produktov vo fáze spracovania (potreba dodatočných dodávok cukrovej repy); iii) realizácie „biologických procesov s pridanou hodnotou“ na podporu udržateľného rozvoja (hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho) pri pestovaní a spracovaní cukrovej repy a pri podporných aktivitách; iv) Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) a finančných prostriedkov iných podporných politík. Medzi zistené najlepšie postupy patria: i) diverzifikácia smerom k prémiovým produktom (napr. ekologický repný cukor); ii) rozvoj „biologických priemyselných klastrov“ zameraných na pestovanie a spracovanie cukrovej repy.

Ďalšie zvyšovanie udržateľnosti sektora, diverzifikácia smerom k iným produktom z cukrovej repy. **Kľúčové** je zabezpečenie **ekonomickej udržateľnosti** hlavnej činnosti v sektore, t. j. **spracovania cukrovej repy na cukor**: diverzifikácia nie je „zázračným liekom“, ktorý má zabezpečiť hospodársku udržateľnosť. Sektor je už teraz svetovou špičkou, pokiaľ ide o udržateľnosť životného prostredia, ale je tu stále významný priestor na ďalšie zlepšenie. Je tu široká škála **príležitostí**

na výrobu repných produktov iných než je cukor, ale mnohé zo súvisiacich procesov sa zatiaľ uskutočnili iba v laboratórnych podmienkach. Je veľmi dôležité zabezpečiť úspešný prechod z pilotných závodov na plne komerčnú výrobu v priemyselných zariadeniach. Na podporu tohto prechodu môžu byť potrebné špecializované poradenské služby a/alebo osobitná politická podpora. Tento sektor sa už môže pochváliť významnými praktickými príkladmi rozsiahlej komerčnej výroby bioproduktov a prebiehajúcimi iniciatívami na realizáciu výroby aspoň na úrovni pilotného závodu.

Zvýšená automatizácia a digitalizácia predstavujú potenciál z hľadiska zvýšenia efektívnosti a úspory nákladov. Môžu síce viesť k strate pracovných miest, ale takisto môžu zlepšiť kvalitu pracovných miest pre niektoré pracovné profily. Je nevyhnutné spojiť lepšiu ekonomickú udržateľnosť so zvýšenou **sociálnou udržateľnosťou**. Sociálni partneri musia spolupracovať na tejto transformácii.

Transformujúci sa sektor a požadovaná kvalifikácia pracovníkov. Keď sa zrušili kvóty, tento sektor zažil náročný prechod od riadenia dodávok na základe legislatívy k viac trhovo-orientovanému konkurenčnému prostrediu, čo prinieslo nové príležitosti a nové výzvy (aj zo strany externých faktorov). **Biorafinérie** používajúce cukrovú repu (a súvisiace vedľajšie produkty ako sú suroviny na výrobu palív a energie), sú vysoko mechanizované a automatizované závody, ktoré používajú moderné technológie, vyrábajú produkty s vysokou pridanou hodnotou a bioenergiu. Dodatočné pracovné miesta vytvorené v týchto zariadeniach prispievajú k zlepšeniu celkovej ziskovosti a pomáhajú

zabezpečiť významnejšie počty pracovných miest v „tradičných“ cukrovaroch a liehovaroch na výrobu etanolu z cukrovej repy. Pokiaľ ide o kvalifikáciu, potreba „procesných manažérov“ a vysokokvalifikovaných špecialistov s formálnym technickým vzdelaním v biorafinériách a liehovaroch na výrobu etanolu z cukrovej repy zvyčajne prevyšuje potrebu menej špecializovaných robotníkov s praktickými zručnosťami získanými praxou. Požadované zručnosti sú bližšie k zručnostiam v (bio)chemickom priemysle než v ostatných odvetviach potravinárskeho priemyslu. Preto je často potrebné špecifické vzdelávanie. Kľúčovými problémami pri zabezpečovaní potrebných zručností, bežných pre výrobu cukru a pre biorafinérie/liehovary, sú: i) obsadenie kritických pracovných miest (hlavne kováči, mechanici a elektrikári), na ktoré je čoraz menej kvalifikovaných pracovníkov; ii) vyškolenie starších ale menej kvalifikovaných „robotníkov“, aby mohli naďalej pracovať v čoraz viac automatizovaných a digitalizovaných procesoch.

Zatraktívnenie sektora pre mladých ľudí.

Hlavné problémy s obrazom sektora ako zamestnávateľa medzi mladými ľuďmi sú: i) obmedzené informácie o sektore; ii) obmedzené vedomosti o sektore ako o zamestnávateľovi; iii) skutočnosť, že vedomosti o sektore sú nesprávne/zastaralé. Zdá sa, že európski výrobcovia repného cukru sa zameriavajú na najvhodnejšie typy komunikácie, aby oslovili mladých, nadaných ľudí. Viacerí výrobcovia začali úspešne **spolupracovať so školstvom** (stredné odborné školy a univerzity). Väčšina výrobcov zaviedla efektívne metódy (vlastné vzdelávacie programy, učňovské programy a mentorovanie staršími, kvalifikovanými pracovníkmi), aby získali konkrétne výho-

dy vyplývajúce zo zvýšenej príťažlivosti tohto sektora pre mladých pracovníkov a z väčšej dostupnosti mladých perspektívnych pracovníkov so správnou kvalifikáciou.

Uľahčenie mobility zručností v rámci EÚ.

V sektore je **veľmi obmedzená mobilita pracovníkov**, najmä kvalifikovaných „robotníkov – špecialistov“ vo výrobných oddeleniach cukrovarov – mobilita z jednej krajiny do druhej. Hlavnými **prekážkami** sú jazykové bariéry a byrokracia. Niektorí európski nadnárodní výrobcovia cukru majú (alebo mali) programy zamerané na podporu a uľahčenie mobility svojich zamestnancov v rámci svojej skupiny z jednej krajiny do druhej. Niektorí však boli nútení tieto programy zrušiť, najmä kvôli ťažkej byrokracii.

ODPORÚČANIA

Subjekty, pre ktoré sú jednotlivé odporúčania určené, sú uvedené v texte (**modrým tučným písmom**). Ak je v texte uvedené (**všetci**), znamená to, že odporúčanie je určené pre CEFS a EFFAT ako organizácie, pre ich členské organizácie, odborové zväzy a pre jednotlivých výrobcov repného cukru.

Zabezpečenie/zvýšenie zamestnanosti v cukrovarníckom sektore v EÚ, podpora regionálneho rozvoja v oblastiach pestovania cukrovej repy

1. **Naďalej monitorovať vývoj relevantných politík EÚ (CEFS a EFFAT)** a súvisiacich národných politík (**členské organizácie, jednotliví výrobcovia**), so zvláštnym zreteľom na (**financovanie/vytvorenie**) **príležitostí**, ktoré môžu ponúknuť cukrovarníckemu sektoru; **naďalej chrániť záujmy sektora a jeho pracovníkov** v rámci súvisiacich konzultačných aktivít zainteresovaných strán.
2. **Aktívne sa zúčastňovať relevantných platforiem na výmenu najlepších postupov**, ktoré boli vytvorené na úrovni EÚ (**CEFS a EFFAT**) a na národnej úrovni (**členské organizácie, jednotliví výrobcovia**), za účelom ďalšieho zlepšenia sektorových poznatkov a skúseností a na zvýraznenie hlavných potrieb sektora.
3. **Zdôrazniť relevantným zainteresovaným stranám** (inštitúcie EÚ → (**CEFS a EFFAT**); národné a regionálne/miestne inštitúcie + miestne komunity v oblastiach, kde sa pestuje a spracúva cukrová repa → (**členské organizácie, jednotliví výrobcovia**

ia), širšia verejnosť → (**všetci**)), akou **dôležitou mierou prispieva pestovanie a spracúvanie cukrovej repy k hospodárskej, sociálnej a environmentálnej udržateľnosti** vidieckych oblastí a malých/stredne veľkých mestských centier v členských štátoch, ktoré vyrábajú cukor.

4. Vytrvalo žiadať relevantné inštitúcie na úrovni EÚ (**CEFS a EFFAT**), na národnej a regionálnej/miestnej úrovni (**členské organizácie, jednotliví výrobcovia**), aby zaviedli opatrenia na **udržanie kľúčových podmienok, ktoré zaisťujú ekonomickú životaschopnosť** pestovania a spracovania cukrovej repy v EÚ: ochrana trhu EÚ s cukrom pred kolísaním cien a nekalou súťažou zo strany výrobcov z krajín mimo EÚ, dostupnosť cenovo dostupných zdrojov energie, podpora príjmov pestovateľov cukrovej repy.
5. Povzbudzovať relevantné inštitúcie na úrovni EÚ (**CEFS a EFFAT**), na národnej a regionálnej/miestnej úrovni (**členské organizácie, jednotliví výrobcovia**), aby:
  - a. **odstránili regulačné obmedzenia** a prostredníctvom všeobecnej legislatívy, legislatívy špecifickej pre daný sektor a finančnej podpory **aktívne podporovali vývoj inovatívnych procesov s prídavnou hodnotou**, ktoré používajú cukrovú repu, cukor a súvisiace vedľajšie produkty, ako sú suroviny na výrobu palív a energie;
  - b. prijali opatrenia na **údržbu/modernizáciu infraštruktúry**, ktorá je potrebná na zachovanie pestovania a spracovania cukrovej repy (na

cukor a iné produkty) vo vidieckych oblastiach, predovšetkým **vytvorili/zlepšili potrebné finančné a materiálne podmienky.**

Ďalšie zvyšovanie udržateľnosti cukrovárnickeho sektora v EÚ a podpora diverzifikácie smerom k ďalším produktom z cukrovej repy

1. Postarať sa o to, aby si **európske závody na spracovanie cukrovej repy zachovali možnosť zhodnotiť všetky produkty pochádzajúce z výroby cukru**, a tým naďalej minimalizovali odpad a naplňali ciele trvalej udržateľnosti životného prostredia. Za týmto účelom by **CEFS, jej členské organizácie a jednotliví výrobcovia** mali: i) prijať opatrenia na odstránenie regulačných obmedzení a ii) **aktívne sa podieľať na identifikácii záujmových oblastí výskumu v sektore.**
2. **Monitorovať pokrok vedeckého a aplikovaného výskumu v oblasti bioekonómie (členské organizácie CEFS a jednotliví výrobcovia)**, aby sa zistilo a posúdilo, ktoré výsledky ponúkajú najslubnejšie príležitosti, pokiaľ ide o rozvoj v komerčnom meradle.
3. **Zapojiť sa do výskumných a vývojových činností financovaných na úrovni EÚ a na národnej úrovni (členské organizácie CEFS a jednotliví výrobcovia)** za účelom podpory rozvoja **inovatívnych procesov s pridanou hodnotou**, ktoré používajú cukrovú repu, cukor a súvisiace vedľajšie produkty, ako sú suroviny na výrobu palív a energie.

4. Vyzvať príslušné inštitúcie na úrovni EÚ (**CEFS**), na národnej a regionálnej/miestnej úrovni (**členské organizácie CEFS, jednotliví výrobcovia**), aby **odstránili regulačné obmedzenia** (napr. právne predpisy, ktoré v súčasnosti nepovoľujú určité konkrétne použitia v potravinárskom/krmovinárskom priemysle) **brániace rozsiahlej komerčnej výrobe a predaju inovatívnych bioproduktov**, ktoré používajú cukrovú repu, cukor a súvisiace vedľajšie produkty ako suroviny, keďže tým by sa ďalej zlepšila odolnosť a udržateľnosť tohto sektora.

Zabezpečenie požadovaných kvalifikácií pracovníkov v transformujúcom sa sektore

1. **Monitorovať potenciálne celkové trendy v oblasti dopytu po najviac potrebných všeobecných a špecifických kvalifikáciách v sektore (všetci)**, keďže tieto trendy ovplyvnia budúcu dostupnosť týchto kvalifikácií. Už teraz obmedzená dostupnosť špecifických kvalifikácií/profilov pracovných miest, ktoré sú mimoriadne dôležité pre spracovanie cukrovej repy (napr. kováči, mechanici, elektrikári atď.) sa môže ešte zhoršiť, ak celkový dopyt po týchto kvalifikáciách klesne.
2. **Vopred identifikovať potenciálne potreby v oblasti kvalifikácií a vzdelávania v sektore¹ (CEFS, členské organizácie CEFS, jednotliví výrobcovia)**, aby sa dalo **naplánovať, ako reagovať**, a pritom sa spoliehať aj na dostupné nástroje na úrovni EÚ na podporu „spravodlivého prechodu“ k environmentálne udržateľnejšiemu

¹Medzi zručnosťami, po ktorých bude v sektore pravdepodobne väčší dopyt, patria: i) schopnosť pracovať na vysoko automatizovaných a digitalizovaných procesoch a zariadeniach; ii) schopnosť pracovať na biologických procesoch.

systému výroby a spotreby, a aby sa zároveň dali zmierniť potenciálne negatívne sociálne vedľajšie účinky.

- 3. Monitorovať ponuku špecializovaného odborného vzdelávania, ktoré je v záujme sektora**, aj za účelom nadviazania spolupráce s príslušnými inštitúciami (stredné odborné školy, univerzity) (**CEFS, členské organizácie CEFS, jednotliví výrobcovia**), a to: i) spoluprácou s miestnymi vzdelávacími inštitúciami, aby lepšie prispôsobili svoju ponuku vzdelávania potrebám miestneho závodu (závodov); ii) spoluprácou so vzdelávacími inštitúciami so „správnu“ ponukou, ktoré sa však nachádzajú ďaleko od závodu (závodov), aby našli riešenia, ktoré umožnia záujemcom z oblasti okolo závodu (závodov) zúčastňovať sa ich kurzov (napr. im môžu ponúknuť ubytovanie a/alebo štipendiá).
- 4. Prediskutovať možné spôsoby ďalšieho zlepšenia informovanosti pracovníkov** o mimoriadnej dôležitosti ustavičnej aktualizácie a zlepšovania ich kvalifikácie (**členské organizácie CEFS, odbory, jednotliví výrobcovia**). Na zvládnutie transformácie sektora bude potrebný silný sociálny rozmer, ktorého ťažiskom bude budúcnosť pracovných miest a udržateľnosť sektora. Hlavne sociálni partneri budú musieť **spoločne predvídať zmeny prostredníctvom kolektívneho vyjednávania**.
- 5. Ponúkať vzdelávacie programy**, ktoré sú schopné riešiť **heterogénnu úroveň vybavenia „základnými zručnosťami budúcnosti“**, hlavne tých, ktoré súvisia s **digitalizáciou a automatizáciou výrobných a ma-**

nipulačných procesov (jednotliví výrobcovia).

- 6. Zabezpečiť uspokojivé pracovné podmienky, ktoré môžu motivovať pracovníkov k podpore náborových aktivít (jednotliví výrobcovia):** spokojný pracovník, ktorý rozpráva pozitívne o sektore ako zamestnávateľovi, už poskytuje významnú pomoc v tomto ohľade. ***Toto je relevantné aj pre zatriktívnenie tohto sektora pre mladých ľudí.***
- 7. Vyzvať príslušné inštitúcie na úrovni EÚ (CEFS a EFFAT), na národnej a regionálnej/miestnej úrovni (členské organizácie, jednotliví výrobcovia), aby zabezpečili primerané finančné prostriedky na udržanie a rozvoj primeranej ponuky vzdelávania aj pre odborné zručnosti/pracovné profily,** ktoré majú obmedzený celkový dopyt alebo ich dopyt sa bude znižovať, ale ktoré sú naozaj mimoriadne dôležité pre životaschopnosť niektorých sektorov. ***Toto je relevantné aj pre zatriktívnenie tohto sektora pre mladých ľudí.***
- 8. Povzbudiť vzdelávacie inštitúcie v oblastiach, kde sa nachádzajú cukrovary, ale aj v ich okolí, aby ponúkali kurzy, ktoré sú (lepšie) prispôbené potrebám cukrovarníckeho sektora,** aj formou spolupráce s výrobcami cukru (**členské organizácie CEFS a EFFAT, jednotliví výrobcovia**). ***Toto je relevantné aj pre zatriktívnenie tohto sektora pre mladých ľudí.***

Zatraktívnenie tohto sektora pre mladých ľudí

1. **Zavádzať/zlepšovať vhodné komunikačné stratégie a postupy** zamerané na sprostredkovanie **správneho a aktuálneho obrazu sektora** mladým ľuďom (**CEFS, jej členské organizácie, jednotliví výrobcovia**). Okrem vybudovania silných vzťahov so školstvom (pozri odporúčanie 3 v ďalšom texte) a komunikácie na sociálnych médiách, sa účasť výrobcov cukru na podujatiach zameraných na mladých uchádzačov o prácu („veľtrhy práce“) ukázala ako zvlášť efektívna pre tento účel.
2. **Povzbudzovať vzdelávacie inštitúcie**, aby svojim študentom sprostredkovali **správny a aktuálny obraz sektora ako zamestnávateľa (členské organizácie CEFS, jednotliví výrobcovia)**.
3. **Vybudovať plodné vzťahy so školstvom, alebo ďalej posilňovať existujúce vzťahy**, začínajúc od základných škôl (na zlepšenie informovanosti o sektore a sprostredkovanie pozitívneho obrazu sektora) až po stredné odborné školy a univerzity (za účelom pritiažnutia mladých, nadaných ľudí) (**členské organizácie CEFS, jednotliví výrobcovia**).
4. **Vypracovať efektívne interné vzdelávacie programy, učňovskú prípravu a výučbu/mentorovanie staršími kvalifikovanými pracovníkmi**, pomocou dostupných najlepších postupov v sektore (**členské organizácie EFFAT, jednotliví výrobcovia**). Spolupráca medzi výrobcami cukru a odborními

je absolútne nevyhnutná pre zabezpečenie efektívnosti týchto iniciatív.

Uľahčenie mobility zručností v rámci EÚ

1. **CEFS a EFFAT, ich členské organizácie a jednotliví výrobcovia** by mali **monitorovať vývoj mobility zručností v rámci EÚ a existujúce bariéry, ktoré jej bránia** (jazyky, byrokracia), so zvláštnym zreteľom na ďalšie problémy, ktoré prináša pandémia ochorenia Covid-19 a súvisiace opatrenia.
2. **CEFS a EFFAT, ich členské organizácie a jednotliví výrobcovia** by mali **podporovať/uľahčovať výmenu najlepších postupov uplatňovaných v sektore**, pokiaľ ide o **programy zamerané na podporu a uľahčenie mobility v rámci nadnárodných skupín**, vrátane pochopenia dôvodov, ktoré donútili niektoré z týchto skupín zrušiť uvedené programy.
3. Povzbudiť príslušné inštitúcie na úrovni EÚ (**CEFS a EFFAT**), na národnej a regionálnej/miestnej úrovni (**členské organizácie, jednotliví výrobcovia**), aby riešili hlavné bariéry, ktoré bránia mobilite zručností v rámci EÚ, t. j. jazykové bariéry a byrokracia, podporou vzdelávania a školenia zahraničných pracovníkov a zjednodušením právnych predpisov.

European Federation of Food, Agriculture
and Tourism Trade Unions,

REGIONAL ORGANIZATION WITHIN THE
IUF MEMBER OF THE ETUC

AVENUE LOUISE, 130A
1050 BRUSSELS

Ph +32 (0) 2 218 77 30
F +32 (0) 2 218 30 18
EMAIL effat@effat.org
WEB www.effat.org

European Association of Sugar
Manufacturers

AVENUE DE TERVUREN 268,
B-1150, BRUSSELS

Ph +32 (0)2 762 07 60
EMAIL delia.vanalstein@cefs.org
WEB <https://cefs.org/>